

Transformacija otočnih destinacija u međunarodnom turizmu

Bakarić, Tina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:137639>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije
diplomski studij kultura i turizam

TINA BAKARIĆ

**TRANSFORMACIJE OTOČNIH DESTINACIJA U
MEĐUNARODNOM TURIZMU**

Diplomski rad

Pula, kolovoz 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

diplomski studij kultura i turizam

TINA BAKARIĆ

**TRANSFORMACIJE OTOČNIH DESTINACIJA U
MEĐUNARODNOM TURIZMU**

Diplomski rad

JMBAG: 0303039397

Studijski smjer: Diplomski studij Kultura i turizam

Predmet: Međunarodni turizam

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Turizam

Znanstvena grana: Turizam

Mentor: prof. dr.sc Jasmina Gržinić

Pula, kolovoz 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom _____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

<u>1. UVOD</u>	1
<u>2. SPECIFIČNOSTI TURIZMA U OTOČNIM DESTINACIJAMA</u>	2
<u>2.1. Osjetljivost prirodne osnove</u>	2
<u>2.1.2 Klimatske promjene</u>	4
<u>2.2. Zaštita kulturne baštine</u>	6
<u>2.2.1. Socijalna održivost</u>	6
<u>2.2.2. Kulturna održivost</u>	7
<u>2.3. Demografski izazovi</u>	9
<u>2.4. Tradicionalna zanimanja</u>	11
<u>2.5. Izazovi razvoja - masovni turizam</u>	13
<u>3. GLOBALNA PANDEMIJA I UTJECAJ NA TURIZAM OTOKA</u>	15
<u>3.1. Krizna stanja i transformativni turizam</u>	15
<u>3.2. Transformacije ponude – specifičnosti otoka kao destinacije</u>	18
<u>3.3. Regeneracija i zaštita kroz održive inicijative</u>	20
<u>3.4. Transformacije kroz inovacije</u>	20
<u>4. TRANSFORMACIJA OTOČNIH DESTINACIJA U MEĐUNARODNOME TURIZMU</u>	23
<u>4.1. Opis metodologije istraživanja</u>	23
<u>4.2. Otočne destinacije Hrvatske</u>	23
<u>4.2.1. Destinacija 1. Otok Vis</u>	23
<u>4.2.2. Destinacija 2. Otok Hvar</u>	24
<u>4.3. Otočne destinacije svijeta</u>	25
<u>4.3.1. Destinacija 1. Otok Kapri</u>	25
<u>4.3.2. Destinacija 2. Otok Maui</u>	26
<u>4.4. Komparativna analiza rizika, politika i izazova razvoja</u>	27
<u>4.4.1. Otok Vis i Otok Kapri</u>	27
<u>4.4.2. Otok Hvar i Otok Maui</u>	28

<u>5. DISKUSIJA TEMELJEM PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA</u>	30
<u>5.1. Otok Brač i Otočje Maldivi</u>	30
<u>5.2. Otok Korčula i Otok Santorini</u>	32
<u>6. ZAKLJUČAK</u>	35
<u>7. Literatura</u>	37
<u>7.1. Knjige</u>	37
<u>7.2. Internetski izvori</u>	37
<u>8. Popis slika</u>	38
<u>9. Popis tablica</u>	39
<u>SAŽETAK</u>	40
<u>ABSTRACT</u>	41

1. UVOD

Ovaj diplomski rad detaljno opisuje kako se uz pomoć pravilnog odnosa prema kulturnoj baštini, prirodnim resursima i kulturi može turizam očuvati i unaprijediti, te ostaviti sljedećim generacijama u naslijeđe. Edukacija, kako domicilnog stanovništva, tako i turista na svim razinama iznimno je važna za održivi razvoj i budućnost.

Više od sedam milijardi ljudi na planeti tijekom svog života putuje u određenu destinaciju i tako oni htjeli to ili ne postaju turisti koji se moraju ponašati tako da razumiju i poštuju tu destinaciju, njene običaje, te prirodne i kulturne ljepote.

Cilj diplomskog rada jeste istražiti transformaciju otočnih destinacija u međunarodnome turizmu. Pored toga potrebno je definirati pojmove poput kriznog stanja i transformativnog turizma. Izradom rada nastojati će se definirati specifičnosti turizma u otočnim destinacijama, poput osjetljivosti prirodne osnove, zaštite kulturne baštine, demografskih izazova, tradicionalnih zanimanja, te izazova razvoja. Istražiti će se utjecaj globalne pandemije na turizam otoka, je li i u kojoj mjeri pandemija utjecala na turizam otoka, te ukoliko je kako se otoci mogu ponovno regenerirati nakon takvog stanja. S obzirom da živimo u doba smart tehnologija istražiti će se utjecaj smart tehnologije na turizam otoka, je li tehnologija olakšava ili možda otežava život domicilnog stanovništva. Pokušat će se usporediti dva otoka iz Hrvatske sa dva otoka iz ostatka svijeta, imaju li iste probleme u turističkom razvoju, te imaju li iste planove razvitka. Komparativnom analizom usporediti će se određeni parametri i pronaći zaključak u odnosima četiri otoka. U posljednjem poglavlju također će se provesti istraživanje dvaju hrvatskih otoka sa dva otoka iz ostatka svijeta. Provesti će se istraživanje o njihovoj prošlosti i budućnosti, o zaštiti, o njihovoj tolerantnosti i ostalim važnim čimbenicima, te dovesti u spregu sva četiri otoka s obzirom na dobivene činjenice iz istraživanja.

Diplomski rad se sastoji od pet poglavlja sa potpoglavljima, te uvod i zaključak. Za potrebe istraživanja korištene su metode analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, metoda komparacije i metoda apstrakcije. Rad je uređen metodom deskripcije.

2. SPECIFIČNOSTI TURIZMA U OTOČNIM DESTINACIJAMA

2.1. Osjetljivost prirodne osnove

Problem koji predstavlja osjetljivost prirodne osnove, koja se usko veže za turizam je u današnje vrijeme pod sve većim upitnikom. Ponekad se čini kao da je ljudska populacija shvatila kako je naš dom prvenstveno naša planeta Zemlja, no svedjedno, kao da je vrlo teško napraviti pravu stvar da nama bude bolje, i da budućim generacijama ostavimo bar nekoliko zelenih stabala.

Jedna od prijatni prirodnoj osnovi je turizam, koji na žalost u nekim svojim suvremenim i masovnim oblicima ugrožava prirodu koju sve više pokušavamo održati glavom iznad vode.

Sve većim i bržim napretkom tehničke civilizacije, čovjek se dosta udaljio od prirode, te smo stekli pogrešno uvjerenje da smo neovisni o prirodnim zakonima. Smanjenje vrijednosti prirodnih uvjeta je sve štetnija, to jest zbog sve veće urbanizacije i mehanizacije života, ono što postaje nužno je originalno doživljavanje prirode, i to iz razloga kao što su zdravlje, te kulturni i obrazovni razlozi. Vođeno takvim razmišljanjima, ono što je pozitivno su oblici zaštite flore i faune, pa tako imamo parkove prirode, nacionalne parkove, rezervate, spomenici prirode i slično koji itekako pridonose brojkama turizma. Ipak, to uvijek ima veliki potencijal biti dvosjekli mač, pošto na primjer kod otočnih destinacija, i zaštita dijelova otoka titulom rezervata ili nacionalnog parka ne garantira da će se masa ponašati sukladno tome i na ostatku otočnog područja. Sve su to razlozi zbog kojih bi se trebalo posebno pripaziti na otočne destinacije. Na žalost, široka je javnost još uvijek slab educirana o načinima zaštite prirode, a kada se tome pripoji i činjenica da se znatan dio javnosti boji da takva stroga zaštita prirode može spriječiti privredni razvitak pojedinih područja. Upravo tako nastaje problematika odgajanja širokih masa na način da razmišljaju održivo i zeleno, i da steknu poštovanje prema prirodi koje zaslužuje.

Otočne destinacije su destinacije koje nemaju velike urbane sredine, sve je više autentično i domaće što je ono što većina modernih turista i traži. Iz navedenih razloga, kamping turizam je na otocima više i razvijen što nas dovodi do sljedećeg problema – područja koja su šumovitija i bliže moru su ona koja privlače kampere te se u zadnjih par desetljeća našla pred

teškim i skoro pa nerješivim problemom. „Velika želja provođenja vremena u prirodi je rezultiralo u određenim područjima velikim prilivom kampera što nas dovodi do činjenice da su tako najčešće napadnuti osjetljivi šumski kompleksi uz more koji su uzgojeni uz velike napore i koji se inače nalaze u stalnoj borbi za opstanak. Masovno prisustvo kampera te stalno uništavanje travnate vegetacije koja hrani šumu i čuva tlo, česti požari zbog nepažnje, stalno paljenje vatre, instaliranje šatora ispred stabala te drugi nepromišljeni postupci smanjuju trajnost i kvalitetu prirodnih područja (Alfier, 2010).

Otoci najčešće privlače turiste radi svojih prirodnih obilježja, postoje brojni primjeri naših otoka poput Korčule, Visa, Hvara ili svjetskih primjera poput Bora Bora, Hawaii, Ko Phan Ghan i slično. Upravo iz tih razloga kod nas u načelu ne bi uopće smjelo bit problema i sukoba između turizma i zaštite prirode, jer prirodne vrijednosti i rijetkosti spadaju u red naših najvažnijih i trajnih turističkih privlačnosti. Turizam se u našim krajevima i počeo razvijati radi klime i prirodnih bogatstava ,a one su ujedno prirodna osnovica na kojoj se temelji gotovo sav budući turistički razvitak naše zemlje.

Pojam koji u zadnje vrijeme postaje sve više poznat i pojedincima i poduzetnicima je pojam „plava ekonomija“, ili poznatije u svijetu „blue economy“. Inicijativa spomenute je pokrenuta od strane Gunter Paulija – tvorca prve ekološke tvornice na svijetu u Belgiji. Sve se to zbilo 90-ih godina prošlog stoljeća, te je za tako velike ciljeve relativno novi pojam. Paulijeva ideja plave ekonomije se odnosi na pronalaženje rješenja za probleme koji se tiču održivog razvoja, proizvodnje, poljoprivrede i otpada – dakle definitivno problema koji su narasli do vrlo štetne mjere za okoliš i posljedično na ljudsku populaciju, te koje se sve više adresira. Glavne ideje iste su korištenje radnog procesa koji imitira prirodu, koji bi bio održiv i učinkovit te iskorištavao sve dostupne resurse u tome trenutku sa kojima raspolažemo, što dovodi do korištenja lokalnih resursa u puno većoj količini, te bi se također smanjili troškovi i zagađenje povodom prijevoza resursa iz dalekih zemljopisnih područja. Također, bavljenje problemom otpada dovodi do rješenja poput tog da se nastoji da otpad prestane biti neupotrebljiv, te da se mogu naći razni načini ponovnog korištenja tog otpada, te bi na taj način otpad dobio novu titulu, a to je resurs. Suvremena je ekonomija u teškom stanju radi toga što naš svijet funkcionira na temelju otpada koji nemamo kamo sakriti. Kao jedno od vrlo jednostavnih rješenja nudi se zbrinjavanje otpada pretvaranjem ga u hranjive tvari. Dakle otpad nije smeće,

ono što je nekome otpad, drugome je hrana i izvor energije. Prema tome potrebno je napustiti pojam otpad.

Male otočne države, ili otoci unutar pojedinih država suočavaju se sa specifičnim izazovima koji prijete njihovom održivom i zdravom razvoju. One uključuju male populacije, limitirane resurse, opasnost od prirodnih katastrofa, te vrlo duboka ovisnost o međunarodnoj razmjeni, nadalje troškovi transporta i komunikacije, opasnosti od nedovoljno velikog kapaciteta u smislu infrastrukture u sezoni, saturacija i pretjerano uništavanje prirode na taj način, koje ide u smjeru tom da prirodne destinacije koje opstaju zahvaljujući prirodnim znamenitostima i resursima za neko vrijeme neće u tom smislu više imati što ponuditi (Chamberlin, 2013).

2.1.2 Klimatske promjene

Klimatske promjene su veliki problem otočnih destinacija, pogotovo onih koji ulažu u svoj razvoj, a na primjer velike prirodne katastrofe se na žalost ne mogu kontrolirati. Ako posljedice klimatskih poremećaja na globalnoj razini utječu na stabilnost u ekonomiji, poljoprivredu, pristup vodi, dobrobit stanovništva i sl, onda na one koji su pogođeni tim problemima, te se nalaze izolirani na otoku sigurno posljedice osjećaju još jačima.

Otočne se destinacije nalaze na prvoj crti svega onoga što slijedi nakon posljedica klimatskih promjena, a ono što slijedi je najčešće porast razine mora, olujni udari, povećano uništavanje obale, toplija temperatura mora i sve što ide uz isto. Izolacija, male površine, ograničeni prirodni resursi, osjetljivost ekosustava, krčenje šuma radi poljoprivrednih kultura i dr. Puno otočnih država nema dovoljno ni ljudskih ni novčanih resursa za borbu protiv klimatskih promjena te bi zbog toga moglo doći do povećavanja siromaštva, gladi, ekonomske i socijalne nejednakosti, te daljnje degradacije.

Autentičnost turizma danas je tražena, te na vrhuncu, te je sve više turista koji žele autohtonost i tradiciju, do koje naravno neće pomoći doći ako se razina mora diže te će osjetljiva otočna područja sve više nestajati, ili barem biti u sve većoj opasnosti radi istog. Iz tog razloga, na Malti je na primjer predstavljen „Integrirani pristup suzbijanja poplava“, pošto su tamo poplave već duže vrijeme veliki problem, a klimatske promjene naravno taj problem samo povećavaju. Jake kiše su u porastu, a urbani sustavi odvodnje često nisu u mogućnosti primiti

povećanu količinu vode. Povećani gospodarski rast i urbanizacija povećavaju količinu betona te se smanjuje površina tla koja bi mogla upiti višak vode (<https://prilagodba-klimi.hr>, 2023).

Nadalje, sljedeći primjer je Kreta, koja se suočava sa skroz suprotnim problemom – nedostatku vode, sušama, visokim ljetnim temperaturama te posljedično tome sa mnogo požara, a na žalost posljedično tome gubljenje bioraznolikosti, to jest gubitak flore i faune kojoj treba dugo vremena da se obnovi. Na žalost, sve se više događa da vrste flore ili faune postaju endemske, te je to još jedan način na koji biste mogu stradati. Kako bi se oduprli tim problemima, Kreta je učila na iskustvima drugih putem programa RegioClima, a primjeri koji su predloženi za boljitak Krete su bili upravljanje vodom u polusušnom području, gdje se oskudan vodeni resurs koristi kao voda za piće i za navodnjavanje. Cipar je naučio vrijedne lekcije o uštedi vode pomoću sustava ponovne upotrebe otpadnih voda, a drugi primjer je prilagodba uzgoja vinove loze u regiji Veneto u Italiji koja ima slične uvjete za proizvodnju vinove loze onima na Kreti. Talijanski pristup prilagodbi sadnje novih sorti, kao i novih strategija za upotrebu vode i tla kao i sprječavanje bolesti su relativno jednostavna tehnička rješenja koja su se pokazala prenosivim na područje Krete.

Što se tiče hrvatske, šteta od također podizanja razine mora prijeti i hrvatskim otocima, te se smatra da će se problem moći kontrolirati sa odgovarajućim mjerama planiranja novih i saniranja ugroženih područja naselja i infrastrukture. Na otocima se treba prilagoditi potencijalno novim uvjetima za bavljenje ribarstvom u skladu s rezultatima klimatskog modeliranja, pri čemu može doći do migracije hladnoljubivih vrsta. Promjenama u cirkulaciji vode zbog termohalinih uzroka može doći do smanjenja primarne produkcije s padom brojnosti pelagične ribe (Perić, 2017).

2.2. Zaštita kulturne baštine

2.2.1. Socijalna održivost

Hrvatska danas, kao i ostatak savjesnih zemalja sve više pažnje pridaje tituli lidera u provođenju i ekspanziji održivog turizma. Prema strategiji razvoja turizma do 2030 godine, najviše se pažnje posvećuje socijalnim aspektima održivosti, tj.,takozvanoj socijalnoj održivosti. Naime, to bi drugim riječima značilo da ta pažnja najviše ide prema zaposlenicima u turizmu, plaćama te uvjetima rada.

Socijalna održivost se smatra kao aspekt na kojem se pod hitno treba raditi, koji se nalazi unutar koncepta održivosti; dakle spada pod veću i generalniju sliku održivosti, a socijalnu održivost nije moguće uspješno provesti bez uključivanja zaštite okoliša u tu priču. Dakle, uz okoliš, najviše pažnje se treba posvetiti lokalnom stanovništvu, jer se unutar istog turizam i odvija, te crpi sve što je potrebno kako bi turist došao, potrošio novac te podijelio sa drugima svoj nevjerojatan doživljaj. Običaji stanovništva, njihova komunikacija sa turistima, autentična hrana, te jednostavno način života je esencijalan dio izvora turizma te sredine, te ga treba njegovati u svakom smislu. Ako se to pravilno napravi i posveti potrebna pažnja lokalnoj zajednici, to sve kasnije mora imati ništa nego pozitivne ishode u smislu demografske revitalizacije,te kulturne uzdignutosti.

Posebna se pažnja treba posvetiti otočnim destinacijama, jer uz probleme sa kojima se zajednice koje žive u gradovima i na kopnu suočavaju, postoje dodatni problemi poput nedostatka prostora za proširenje infrastrukture potrebne za pravilno funkcioniranje, (dakle potrebno je devastirati još prirode i okoliša kojeg više nemamo napretek, pogotovo na otocima, prostorno je ograničeno), nadalje opasnost od prirodnih katastrofa poput tsunamija koji su na žalost zbog načina na koji se odnosimo prema Zemlji – sve češći i destruktivniji, veće cijene proizvoda i usluga općenito radi težeg pristupa, tj. radi odsječenosti od kopna, te ovise o trajektima i brodovima koji ne voze ako to vrijeme ne dopušta. Također, većini otočnih destinacija koje se orijentiraju na preživljavanje od turizma – je turizam daleko jedini izvor prihoda. Dakle, ako se priroda devastira, turizam će posljedično stradati, a uzročno posljedično tome se lokalni mladi ljudi iseljavaju i implementiraju svoje ideje u stranima zemljama, a našoj je tako prijeko potrebno isto. Samim time se ni nova radna mjesta ne otvaraju, te bez ulaganja destinacija propada i polagano nestaje.

Zaključno zadržavanje ljudi, otvaranje novih i stimulirajućih radnih mjesta, provođenje anketa i upitnika kako bi se uključilo lokalno stanovništvo u odluke, te također omogućavanje školovanja i unapređivanja znanja lokalnog stanovništva će ultimativno dovesti do toga da se broj sposobnih, educiranih ljudi poveća koji će vinuti otočne destinacije na visine na kakvima bi trebale biti. Upravljanje ljudskim potencijalima u turizmu suočeno je s brojnim izazovima, kao što je nedostatak zaposlenika za sezonske poslove, zaposlenici bez adekvatnih kompetencija s malo iskustva za direktno uključivanje u procese rada, te nizak interes mladih. Pridodamo li tome i izazove koje pred turizam stavlja demografska kretanja i trendove migracije stanovništva, jasno je da će održivost i razvoj turizma ovisiti o sustavnom i održivom planiranju upravljanja i razvoja.

„Hrvatska se suočava s neravnomjernim regionalnim razvojem, veći broj stanovnika u riziku od siromaštva i socijalne isključivosti živi u krajevima s manjim turističkim prometom i manjim mogućnostima koje pruža turizam u pogledu stvaranja novih kvalitetnih radnih mjesta. Pa je tako udio zaposlenih u turizmu u Jadranskoj Hrvatskoj iznosi 46 % od ukupno zaposlenih, dok je na razini RH ukupno 8 % (Bilas, 2017).

2.2.2. Kulturna održivost

Naravno, uz povećanje akcenta na socijalnu održivost, te održivost okoliša – neophodno je spomenuti i treću stavku koja mora održivo funkcionirati rame uz rame ostalim dvjema stavkama – a to je kulturna održivost.

Obnovljena i turistički valorizirana kulturno-povijesna baština nije temelj samo za razvoj održivog kulturnog turizma, nego je i integralni dio svih posebnih oblika turizma.

Nedvojbeno mnoge kulturne organizacije, profitne i neprofitne, udruge i slično – nude sve raznovrsniji sadržaj kulturnih industrija koje uključuju glazbene festivale, povijesne manifestacije, karnevale, folklore, gastro i eno ponude.

U kojoj mjeri su prirodni i antropogeni resursi važni za hrvatski turizam kazuju rezultati istraživanja TOMAS 2019. Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj: „Najomiljenija aktivnost turista u Hrvatskoj je plivanje/kupanje, slijedi razgledavanje gradova, odlazak u restorane, posjet povijesnim građevinama, izleti u nacionalne parkove/zaštićena prirodna područja, kupovina, organizirani izleti brodom te niz drugih sportskih, rekreativnih, zabavnih i kulturnih

aktivnosti. Ovo istraživanje pokazuje važnost prirodnih i antropogenih atrakcija na aktivnosti turista tijekom boravka u Hrvatskoj. Istraživanje stavova ispitanika s emitivnih tržišta provedeno 2021. godine u okviru izrade analize stanja Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine pokazalo je da se Hrvatska dobro pozicionira u nizu aspekata koje su ispitanici naveli kao važne pri izboru inozemne destinacije, i to kao destinacija ugodne klime (80 %), čistog mora (76 %) i odličnih plaža (72 %) dok je važnost kulturne baštine kao motiv dolaska odabralo 54 % anketiranih turista emitivnih tržišta.“

Identificirana snažna resursna osnova predstavlja značajan potencijal koji se aktivira kroz investicijski ciklus. Potrebno je turistički valorizirati ključne atrakcije korištenjem modernih tehnologija za interpretaciju, uvođenje na tržište i isporuku jedinstvenih iskustava, u cilju ostvarivanja konkurentskih prednosti na međunarodnom tržištu. U većinu aktivnosti na planiranju potrebno je uključiti lokalnu zajednicu kako bi se osigurala kvaliteta planova i njihove provedbe. Zaštićena i turistički valorizirana kulturna baština je iznimno bitna za razvoj svih oblika turizma, a naravno povezanost i razina bitnosti lokalnoj zajednici za tu kulturnu baštinu je poseban ponos i posebna pridana vrijednost koju turisti itekako osjete pri posjećivanju. Kultura u održivosti podrazumijeva da kultura ima nezavisnu ili autonomnu ulogu u održivosti, kako kultura ima medijacijsku ulogu za postizanje ekonomske, društvene i ekološke održivosti tada kultura nije samo instrumentom nego i nužan temelj gdje se susreću sveukupni ciljevi održivosti.

Hrvatski otoci pokazuju da kulturnu baštinu, uz građevine čine jezik, običaji, predaja, nošnje, ali i stoljećima građen mentalitet. Za otočane bi se moglo reći da su multikulturalne osobe, to prije svega vrijedi za ruralno stanovništvo, gdje je u jednoj osobi sjedinjen veliki broj vještina; svi su ratari, ribari, stočari, pomorci i turistički djelatnici. Za primjer se može spomenuti otok Korčula, koja je jedna od najvažnijih destinacija koja privlači veliki broj turista. Korčula je vrlo stari otok, koji je kroz stoljeća uspio sačuvati veliki dio povijesnih građevina, običaja i tradicija, gastronomije, arhitekture i slično. Svako mjesto na otoku Korčuli ima za ponuditi podosta veliki spektar zanimljivosti koje su se štitile kroz povijest, da bi danas suvremeni turist svojom posjetom mogao sudjelovati u važnosti očuvanja istog, te gledati u stotine godina daleku povijest. Naravno, kao što je već spomenuto, kultura jeste bitna, ali ako je ista netaknuta i očuvana a priroda i lokalno stanovništvo tonu, jedno drugom je samo teret koji tada destinaciju vodi prema dnu.

Tablica 1: Povezanost izazova sa utjecajem na održivost

Izazovi		Primarni utjecaj na održivost		
		Ekonomsku	Društvenu	Okolišno-prostornu
1	Vremenska i prostorna neujednačenost			
2	Utjecaj turizma na okoliš i prirodu			
3	Međuodnos turizma i klimatskih promjena			
4	Ubrzane tehnološke promjene u turizmu			
5	Kvaliteta života i dobrobit lokalnog stanovništva			
6	Nedostatni ljudski potencijali u brojnosti i kvaliteti			
7	Neadekvatna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta			
8	Nepovoljno poslovno i investicijsko okruženje			
9	Nedovoljno učinkovit zakonodavni i upravljački okvir			
10	Utjecaj kriza na turizam te promjene ponašanja i potreba turista			

Izvor: UNWTO, 2023.

Iz ove tablice vidi se kako na najviše kategorija utječe vremenska i prostorna neujednačenost, jednostavnije rečeno – sezonalnost. Pojedini dijelovi Hrvatske, pogotovo osjetljivih prostorno ograničenih otoka su preopterećeni tijekom samo par ljetnih mjeseci na godinu radi visokog pritiska turizma, što gotovo uvijek i u većoj mjeri rezultira sa onečišćenošću okoliša, mora i životnog prostora, koji su neophodni za uopće provoditi bilo koji vid turizma na tom prostoru. Na taj način se sve vrti u zlokobni krug, i nastaviti će dok god se invazivno ne uvedu mjere zaštite okoliša u bilo kojem vidu. Naravno, u dijelovima godine je više puta manje ljudi, što rezultira velikim gubitcima, te se na taj način ne može osigurati kvalitetan život (Jelinčić, 2022).

2.3. Demografski izazovi

Kada pričamo Hrvatskoj, izazovi stanovništva to jest demografije na otocima su i danas prisutni više nego ikad, o čemu govori i sama gospodarska situacija. Hrvatski otočni prostor posjeduje površinu od 3.259,57 km² te, prema službenim podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine, na ukupno 50 naseljenih otoka i poluotoku Pelješcu živi ukupno

132.756 stanovnika što čini 3,1% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske. Prema tome, može se reći da svaki 32. stanovnik RH živi na otoku.

Turizam je jedina grana gospodarstva kojoj se pridaje imalo važnosti. Ljudi u potrazi za kruhom ne razmišljajući devastiraju obalu kako bi mogli izgraditi apartmane sa kojima imaju potencijal zarađivati novce ako bi mogli preživjeti u malo težim uvjetima života na otoku. Poljoprivreda je velikim dijelom zapuštena i napuštena, a za njom slijedi i trgovina, brodarstvo, prerada ribe, kamenarstvo, te vinarstvo. Dosta ljudi koji žive na malo zapuštenijim otocima, poput našeg Mljeta – rade na kopnu jer nema posla za njih na njihovom otoku. Samim time se povećavaju troškovi života, jer je prijevoz preko mora sa autom dosta skup. Već je u velikom dijelu svijeta poznato koliko je naša obala razvedena, te prepuna prekrasnih manjih i većih otoka, no na žalost nije veliki broj tih otoka naseljen onako kako bi to demografskoj slici Hrvatske odgovaralo. Demografija se inače bavi kretanjem stanovništva i proučavanjem istog. Razlog iz kojeg se stanovništvo nastoji zadržati na otocima, gledano iz financijske perspektive je to što su otoci veliki turistički potencijal, te se baš radi izoliranosti i skrivenosti može pretvoriti u svjetsku destinaciju. Naravno, tim više što je današnjem turistu jedna od stvari koje su visoko na popisu izoliranost, kao vid mira i opuštenosti. Gledano sa perspektive na primjer kulturne ili povijesne – otoci zadržavaju autentičnost i autohtonost neobrađenih (ili obrađenih) tradicija, običaja ili gastro-enološke ponude, upravo radi izoliranosti. Iz tih razloga se trenutni trend depopulacije otočnih destinacija svim silama nastoji suzbiti. Također jedan od načina koji ograničava željeni razvoj otoka u smjeru turizma je nedostatna dobna i obrazovna struktura stanovništva. Otoci sadržavaju probleme sa kojima se oni koji ne žive na istim nikada neće suočavati, barem ne na dnevnoj bazi. Imaju još uvijek nedovoljno razvijenu infrastrukturu koja je jedan od ključnih problema velikog broja barem hrvatskih otoka, te se na taj način ne omogućuje „normalan“ život za vrijeme turističke sezone, tada pogotovo.

Turisti biraju ona odredišta u kojima će najlakše zadovoljiti i pronaći ono što ih interesira, te bi paralelno tome destinacija trebala znati na što se orijentira, segment tržišta na koje se cilja, te bi trebala znati brendom izraziti svoj identitet koji će ju razlikovati od ostatka konkurencije. Također, kako je već poznato, brendiranje destinacije je vlak sa kojim destinacija juri prema naprijed, a na žalost sa istim se ne može naprijed ukoliko na otoku fali stanovništva (posebno educiranog i obrazovanog na način koji treba destinaciji da se razvije u smjeru turizma),

resursa, ideja, pravilne infrastrukture te vodstva koje razmišlja u pro aktivnom i vrlo bitno – održivom smjeru, pogotovo u otočnim destinacijama. Dakle, kako je u ovom procesu sve uzročno-posljedično, otoci (na kojima se ima namjera baviti sa vidom turizma) bi trebali što prije primijeniti alate destinacijskog menadžmenta, i stvoriti okruženje koji će u početku barem smanjiti negativan trend iseljavanja i depopulacije stanovništva, te im na taj način omogućiti svjetliju budućnost, kao i zadržati kvalitetne ljude, pomoću kojih bi destinacija trebala prosperirati u budućnosti. Naravno, uz stanovništvo prosperira na taj način i okoliš, flora i fauna, ekonomija te identitet destinacije kao takav (Nejašmić, 2005).

2.4. Tradicionalna zanimanja

Tradicionalnim vrijednostima, tj. tradicionalnim zanimanjima se smatraju poslovi koji se vežu uz autentičnost starijeg i prijašnjeg lokalnog stanovništva, te poslova koje su obavljali kao što su ribarstvo koje je najzastupljenije tradicionalno zanimanje na otocima pošto osigurava zdrav i zasitan obrok, te izvor prihoda u slučaju potrebe. Nadalje, vinogradarstvo, maslinarstvo i stočarstvo, dok su od tradicionalnih industrija najizraženije brodogradnja te eksploatacija mineralnih sirovina - kamen i sol. Ono što se očekuje od otoka je unapređivanje djelatnosti inovacijama, povećavanju konkurentnosti, atraktivnosti te obavezno održivosti koje će osigurati dugotrajnost te povećanje prihoda. Dakle, prilagođavanje tržišnim trendovima je trenutno ključ malih nerazvijenih destinacija. Zakonom o otocima potiče se i podupire održivi razvoj otoka i kroz projekte koji se provode u skladu s jednom ili više odrednica Pametnog otoka, diverzifikacijom otočnog gospodarstva iskorištavanjem posebnosti otoka u stvaranju novih lokalnih djelatnosti te uvođenjem naprednih tehnologija radi osiguranja optimalnog korištenja lokalnih resursa i infrastrukture kroz različite poslovne modele. Dobar primjer inovativnog pristupa tradicionalnim djelatnostima na otocima su mini uljare te njihova montaža na brodove koji bi dolazili u luke tijekom prerade maslina.

Slika 1. Vinograd na otoku Korčuli

(Izvor: <https://www.ikorculainfo.com>, 2023)

Implementiranjem inovacija, no u isto vrijeme zadržavanjem „starinskog“ tona se pokazuje kako u tom vidu tradicionalnog zanimanja (barem jednim dijelom), destinacija ide u pravom smjeru održivosti, tj. zadržavanja autentičnosti kroz praćenje trendova koje nameće globalizacija i napredak tehnologije.

U sektoru poljoprivrede i stočarstva, posebno vrijeme će se posvetiti naravno poticanju ekološke proizvodnje, te zadržavanju autohtonog proizvoda, no i stvaranju novog proizvoda dodane vrijednosti koja je vrlo bitna za turista, pošto dobiva na taj način najviše od usluge pošto je spoj tradicionalnog (tradicionalni način obavljanja djelatnosti te očuvanje izvornih pasmina) sa inovativnim.

U sektoru ribarstva, ribari će se educirati te poticati male poduzetnike u tom sektoru na implementiranje novih tehnologija te očuvanje morskih resursa. Usađivanjem novih tehnologija smanjiti će se devastiranje morske flore i faune, te bi se humanost uvjeta progresivno popraviti. Važnost akvakulture te prerada ribe na otocima je vrlo velika. Osim ekonomskog potencijala stvaranja visoko vrijednih proizvoda, njihovu važnost za otočni razvoj dodatno naglašava postojanje strukovnih obrazovnih programa vezano uz klesarstvo,

odnosno brodogradnju. Primjenom pametnih i održivih tehnologija i inovacija u tradicionalnim djelatnostima omogućit će se stvaranje novih mogućnosti u poslovanju otočnih gospodarstvenika (Montana, 1987).

2.5. Izazovi razvoja - masovni turizam

Uz vrlo vidljive i osjetne pozitivne posljedice koje uzrokuje turizam, isto su tako vrlo opipljive i vidljive vrlo negativne posljedice koje uzrokuje isti.

Otoci radi izoliranosti imaju probleme poput depopulacije, iseljavanja i starenja stanovništva, loše prometne povezanosti, te nedostatka ulaganja i ograničenih resursa. Ono što takva kretanja obilježavaju je propadanje gospodarskog aspekta otoka koju danas sačinjava turizam u najvećoj mjeri, te na taj način preuzima glavnu razvojnu ulogu. U negativne posljedice turizma možemo također još ubrojiti i onečišćenje okoliša, uznemiravanje faune, uništavanje flore, te života lokalnog stanovništva, preopterećenje vodovodnog, komunalnog i energetskog sustava. Masovni turizam naime podrazumijeva destinacije koje su u prevelikoj mjeri pogođene negativnim posljedicama turizma, te lokalno stanovništvo, čak uz turiste (koji osjete narušen balans destinacije) smatra da im se kvaliteta života ili boravak u destinaciji osjetno pogoršao, ili se ubrzano pogoršava. Masovni turizam je sušta suprotnost odgovornom i zelenom turizmu koji potiče inovacije, potiče održivost, očuvanje te ulaganje u razvitak u zelenom i odgovornom smjeru. Svi vole putovati, svi vole udahnuti malo svježeg nepoznatog zraka pod nepoznatim podnebljem. Uz sve više konkurencije, i ubrzanog otvaranja novih mogućnosti, putova i destinacija – obični ljudi koji rade 9-17h, koji imaju ograničene mogućnosti radi godišnjih odmora i ne previše izdašnih platnih lista, u današnje vrijeme si ipak mogu priuštiti makar kratak dvodnevni, ili vikend izlet kako bi obnovili snagu za novi radni tjedan. Dakle, pad troškova putovanja su neizbježno morali rezultirati povećanim brojem niskobudžetnih jeftinih zračnih prijevoznika, te jeftinijim i udobnijim (pa i samim time lakšim) putovanjem i sa autobusom i vlakom. Sve te promjene su nagnale ljude da sve češće otputuju, i to kako statistike kažu sve više na kratke letove i odmor u grad. Nadalje, Airbnb, Couchsurfing i slične platforme su također olakšale nalaženje pristupačnijih cijena smještaja, pa čak do te mjere kod Couchsurfinga – niti domaćin niti gost ne pitaju niti nude novac za uslugu smještaja, već se smatra uljudnim u tom slučaju odvesti domaćina na večeru

ili se zahvaliti na neki drugi „nenovčani“ način. Masovni turizam se uvukao u manje posjećena naselja i lokacije upravo takvim načinima – turisti boraveći u tim naseljima, tj. u naseljima gdje su u blizini lokalnih stanovnika povećavaju utjecaj turizma u tome određenome dijelu, te se ubrano stvara gužva i nervoza, smeće i zagađenost, problemi sa infrastrukturom, zagađenje zraka i slično.

Svi negativni učinci masovnog turizma se manifestiraju par puta jače na otocima, ponajviše radi krhkog ekosustava, i većina ih ima iste probleme a to su prijevoz putnika, opskrbi lanci, gospodarenje otpadom, cijene usluga... Također, nije rijedak slučaj da se destinacija smatra poželjnijom što je udaljenija, te sama ta zabačena lokacija ima razinu konkurentnosti koju nije tako lako dostići, te se na takvim lokacijama često odigrava elitni turizam više nego masovni, pogotovo ako je potrebno potrošiti malo više novaca da bi se do nje stiglo. Što otok više ovisi o turizmu, to je problem koji proizlazi iz njegove ekonomske ovisnosti veći. Uz to se brzo počne vezati problem „apartmanizacije“ i gubljenje autentičnog, prekomjerna „betonizacija“, izgradnja marina, te sve to vrlo brzo počne dovoditi do prekomjernog uništavanja autohtonih šuma, bioraznolikosti, uništavanje obalnih ekosustava kako bi turist mogao izaći na terasu i osjetiti rano ujutro slane kapljice na licu. No, na žalost, to samo znači da je još jedna betonska zgrada bez duše izniknula na stijenama koje je more stoljećima oblikovalo, te je samo odjednom nestalo. Pošto ima puno strana koje su uključene u aktivnosti turizma, većina njih koji vide samo novce i brojeve, i ne mare za probleme koje donosi popunjenost samo jednog hotelskog diva otoku i otočanima. Gospodarenje otpadom i kanalizacija su jako veliki problemi koje takve osobe ne uočavaju, i kao da se izbjegava priznati činjenica da što više investitora (koji nemaju riječ održivo i zeleno u svome rječniku) ulažu u otočne destinacije, to će prije otoci samo nestajati jer više na njima neće biti ništa u čemu se može uživati – radi masovnog oblika turizma (Ljubičić, 2016).

3. GLOBALNA PANDEMIJA I UTJECAJ NA TURIZAM OTOKA

3.1. Krizna stanja i transformativni turizam

Krizna stanja u turizmu specifične situacije ili neočekivane događaje koje šokantno i dramatično utječu na turističku industriju. Takva krizna stanja mogu biti uzrokovana različitim faktorima kao što su: teroristički napadi, prirodne katastrofe, politički nemiri, ekonomske krize, zdravstvene epidemije i dr. Ukoliko dođe do ovakvih kriznih stanja, ona mogu imati ozbiljan utjecaj na lokalnoj, regionalnoj i globalnoj razini. Prirodne katastrofe mogu biti poplave, erupcije vulkana, šumski požari i potresi koji mogu uništiti turističku infrastrukturu, te ugroziti sigurnost gostiju i putnika. Teroristički napadi ili prijetnje u velikoj mjeri utječu na otkazivanje rezervacija i pad broja turista. Zdravstvene krize mogu biti pandemije, epidemije ili zarazne bolesti kao što je COVID-19, te također mogu uzrokovati paniku i strah među putnicima što rezultira otkazivanjima i padom prihoda ugostitelja. Politički nemiri i previranja unutar jedne države ili pak dvije međusobno suprotstavljene dovodi do sukoba i ratova, te takvo stanje normalno odbija turiste u te države. Ekonomske krize dovode do smanjenja kupovne i potrošačke moći, što se dakako prelijeva na putovanja i rezervacije i smanjene prihode u turizmu. Kako bi što više smanjio utjecaj kriznih stanja na turizam, turistički sektor surađuje sa lokalnim vlastima i vladama kako bi se za svaku kriznu situaciju donijelo odgovarajuće rješenje. Turizam se kao takav kroz godine pokazao otporan na krizne situacije i sposoban na brzi oporavak.

Transformativni turizam jeste oblik putovanja koji nadilazi uobičajeno turističko iskustvo. Ovakvom obliku turizma cilj je dublje upoznavanje samog sebe na duhovnoj, emocionalnoj, tjelesnoj i mentalnoj razini. Takav gost nije motiviran obilaskom novih mjesta i turističkih atrakcija, već svojim unutarnjim i vanjskim rastom i razvojem. Ključne karakteristike transformacijskog turizma jesu:

- Osobni razvoj – Gosti razvijaju samopouzdanje, svijest i osjećaj ispunjenosti
- Povezanost s lokalnom kulturom – Gosti se povezuju s domicilnim stanovništvom, uče jezik, kulturu i običaje i stvaraju jake veze poznanstava

- Suočavanje s izazovima – na takvim putovanjima dolazi do novih iskustava izvan zone komfora što doprinosi osobnom rastu i razvoju
- Ekološka i društvena svijest – ovakva vrsta turizma promovira odgovornost i poštivanje prema lokalnoj zajednici i prirodi, te brigu za održivost.
- Otvorenost za promjene – na takvim putovanjima gosti mogu doživjeti nekakve životne prekretnice i odluke, koje izazivaju promjene u njihovom stilu i prioritetima.

Transformativni turizam je svakako korak prema naprijed, te se pristaše ne nalaze baš često u gužvi pošto su takvi oni koji vode svijet prema boljoj budućnosti, te ne upadaju u vrtlog pogodnosti i niskih cijena masovnog turizma.

Resinger jer definirao transformativni turizam kao turizam koji omogućava turistima da dožive veoma duboke emocije i transformativna iskustva, te koja također omogućuju ljudima da postignu svoj puni potencijal kao jedinstvena i autentična jedinka. Pojmovi koji se vezuju uz transformativni turizam su religiozni/ spiritualni turizam, ekoturizam, volonterski turizam, „backpacking“ turizam, yoga turizam i slično.

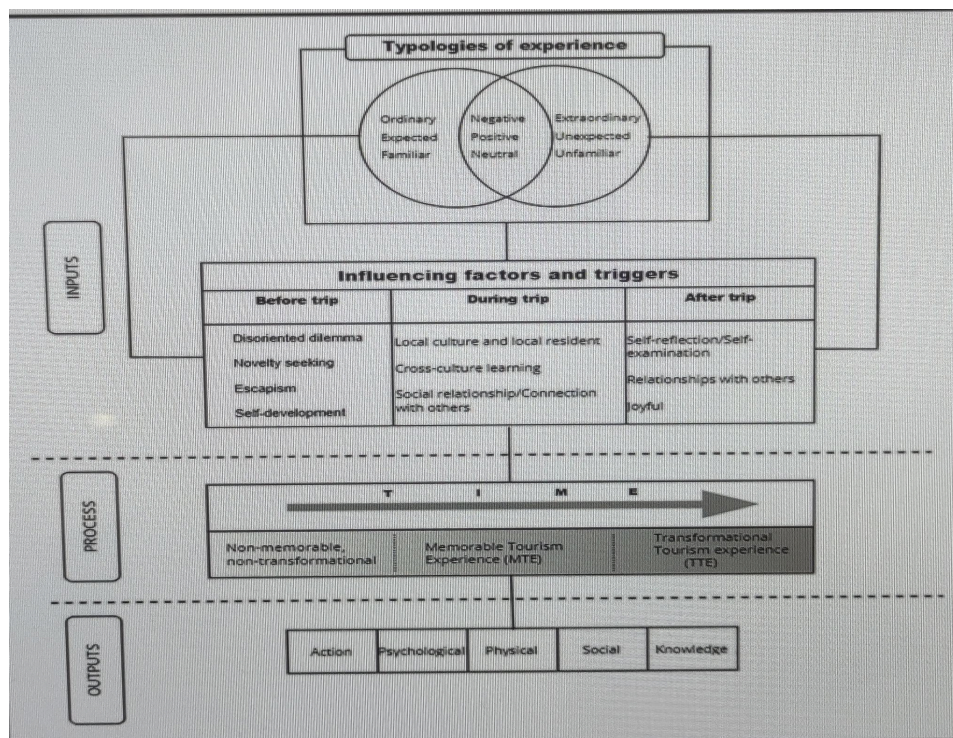
Iskustva posjetitelja doprinose tom novom toku misli koji rezultira ishodom kao što je sociokulturna promjena, eskapizam (bježanje od realnosti putovanjem), rizične aktivnosti (skakanje iz aviona, bungee jumping), nadalje suočavanje sa izazovima, popravljjanje samopouzdanja, te kontroliranje negativnih emocija kao što su strah i anksioznost. Interakcija sa domaćim stanovništvom, razvitak novih poznanstava i veza – ti transformativni procesi kod pojedinaca su izravna posljedica eskapizma kao transformacijskog potencijala. Na primjer, u jednom istraživanju je pokazano kako oni koji putuju „na budžet“ su bili u interakciji sa lokalnim zajednicama tokom dužeg vremenskih perioda, te su rezultirali razvitkom snažne veze između turista i lokalnog stanovništva.

Budući da je masovni turizam potaknut prekomjernom potrošnjom prirodnih i kulturnih resursa, potrebna je promjena. Doživljaje koje transformativni turisti traže rijetko se nalazi u gužvi. To zahtijeva novo sustavno oblikovanje turističkih iskustava za pružanje inovativnih iskustva koja zadovoljavaju potrebe kulturnog kreativca.

Pošto je turizam grana koja je do sad pokazala da ima veliku transformacijsku sposobnost, djelatnost koja generira najveće prihode zemljama, djelatnost koja pokazuje kontinuirani rast

te postaje jedan od najvećih i zastupljenijih sektora na svijetu, transformativni se turizam treba pogledati kao izolirani fenomen koji se uvlači u sve slojeve društva. Nadalje, može se promatrati kao generator društvene promjene te korak prema naprednijem društvu, te društvu koje je društveno svjesno.

Transformativni turisti putuju da bi promijenili sebe i svijet. Oni traže iskustva koja im pomažu osobno ali kolektivno u smislu pomaganja drugima. Oni koriste putovanja da razmisle o svojim životima i da donesu promjene nakon povratka kući. Transformativni turisti pokazuju snažnu sklonost prema postmodernim vrijednostima. Oni također smatraju da je važnije izgraditi humanije društvo i prihvaćaju vrstu napretka u kojem su ideje važnije iako je i stabilna ekonomija važna te njoj treba težiti. Svrha putovanja ne razlikuje se od običnih putnika a to su: odmor i oporavak, posjeti prijateljima i rodbini.

Slika 2. Konceptualni okvir za istraživanja transformativnog turizma

(Izvor: UNWTO, 2023)

Slika iznad jasno pokazuje proces samo ostvarivanja i mijenjanja turista te razmišljanja istog. Iskustva koja najčešće doživljavamo u svom standardnom okruženju su obična, iščekivana te poznata. Također, prije putovanja ljudi se osjećaju možda dezorijentirano, teže bijegu te osobnom razvitku. Ono što je cilj transformativnog turizma i putovanja je promijeniti osjećaje turista u neobično, neočekivano i nepoznato, te pomoću lokalne kulture onih mjesta u koje odlaze (ili više njih), pomoću miješanja kultura i povezivanja sa drugačijim ljudima koji imaju drugačije stavove i vizije – postiže se samoispitivanje i mijenjanje, stvaranje dubljih veza sa drugima te veći i jači osjećaj sreće. U transformativni turizam su uključena dakle iskustva koja mijenjaju turista, te više ona samo „pamtljiva“, a pogotovo ne transformacijska teško pamtljiva iskustva ne dolaze u obzir – psihički, fizički, socijalni aspekti, te potrebe ljudi za pokretom i znanjem su ispunjeni tokom transformacijskog turizma i putovanja (Goosling, 2021).

3.2 Transformacije ponude – specifičnosti otoka kao destinacije

Turizam je dugo već poznat kao fenomen koji ima pozitivnih strana, no na žalost nekada se čini kao da brojčano ipak pobjeđuju negativne i destruktivne strane turizam. Da li je to radi toga što su uvijek u puno ugroženijem položaju, ili zato što se smatraju egzotičnima, pogotovo ako su što dalje od civilizacije – no otočne su destinacije danas u centru javnog interesa. One naime nude određeni stupanj ekskluzivnog i egzotičnog doživljaja, putovanje na jedinstvena mjesta te upoznavanje sa jedinstvenim narodima, pojedincima, te prirodnim staništima. Pošto su otoci izolirani, uvijek su služili kao nekakav laboratorij za promatranje učinaka turizma te utjecaja prolaznika na lokalce, kulturu te okoliš.

Ulaganje u imidž i promociju je bitno za svaki proizvod, pa tako i za svaku destinaciju – a pogotovo za otočne destinacije. Postoje mnoge situacije, egzogene situacije nad kojima se ne može steći kontrola, kao što su potresi i tsunamiji koji mogu biti posebno pogubni za otoke, te i u jednom danu izgube cijelu otočnu ekonomiju, povijest, faktore i stvari koje grade i koje su godinama gradile njihov identitet. Nadalje, tu su i kolapsi financijskih tržišta, ratovi, bolesti i slično. Takve destinacije su na više načina osim fizičkog pogubne za lokalno stanovništvo, no na potencijalne turiste se to odražava u smislu povećanog broja odlazaka u destinacije koje su percipirane kao „sigurne“.

Pošto je cijela priroda otoka, njega kao takvog jako osjetljiva na bilo kakve podražaje, jedan manji ili veći događaj može poljuljati cijelu ravnotežu, prirodu, prihod te zadovoljstvo lokalnog stanovništva. Većinu otočnih destinacija karakterizira baziranje ponude na prirodnim i okolišnim zanimljivostima te na kulturnim zanimljivostima – koje mogu biti uništene u procesu širenja ponude, izgradnje ili repozicioniranja proizvoda. Previše oslanjanja na lokalna tržišta, na velike gužve usred sezone koje ne rade dobro ni lokalnom stanovništvu niti turistima, a ni infrastrukturi otoka koja je vrlo osjetljiva, i ono što je najgore pošto je otok – ograničena.

Ono što se nameće kao neka rješenja za iznad spomenuto je poboljšanje kampanje i imidža otoka, bolje educiranje lokalnog stanovništva koji rade u niši turizma na otoku, implementacija plana za istraživanje tržišta i utvrđivanje posebnosti koje pomažu da destinacija, tj. otok „odjekne“.

Određene destinacije su našle svoje niše za koje smatraju da ih mogu zaštititi od vanjskih utjecaja koji ih mogu napraviti nestabilnima. Tako je Singapur odlučio da će se posvetiti konvencijama i poslovnim ljudima kroz vrlo oprezno istraživanje tržišta, analiziranje i marketing. Nadalje, Tenerifi i Grčka su odlučili više pažnje posvetiti zabavi i aktivnostima koje služe popunjavanju slobodnog vremena. Dodavanje novog proizvoda kao vinskog turizma na Kanarskim otocima je također jedan od načina širenja pozitivne slike destinacije, te privlačenja novih tržišta.

Svaki otok je rob globalnih tokova i infrastrukture i prijevoza, no zbog geografske ograničenosti i sezonalnosti najviše destinacija pati i intenzivnije doživljava sve te promjene.

Degradacija okoliša je posebno bolna točka za otočne destinacije. Hotelska industrija je uvijek imala teške posljedice za otoke. U većini slučajeva problemi se počinju događati kada se počne provoditi neplanska gradnja, ili kada biljne i životinjske zajednice poput koraljnog grebena počnu nestajati i umirati. Nadalje kada turizam izravno utječe na nedostatak vode, uništavanje šuma radi saturacije betonom, a u širem smislu naravno emisija Co2, klimatske promjene i globalno zatopljenje. Dakle, veza između turizma i razvoja otoka potencijalno kreira velike dileme kod stručnjaka na raznim razinama. Turizam može pridonijeti iskorjenjivanju siromaštva, no dobre strane turizma trebaju biti izvagane skupa sa cijenom koju destinacija plaća, uključujući klimatske promjene (<http://digarhiv.gov.hr>, 2023).

3.3. Regeneracija i zaštita kroz održive inicijative

Zaštita i regeneracija otočnog turizma mogu se postići stvaranjem raznih inicijativa za održivi razvoj. To su primjerice poticanje odgovornog turizma, zaštita prirodne okoline, promocija lokalne tradicije i kulture, upravljanje održivim prijevozom, poticanje odgovornog turizma, te razvoj ekološki osviještenih smještajnih kapaciteta. Očuvanje prirode, briga za nju da izgleda netaknutom ključno je za privlačenje turista koji cijene i imaju motiv obilaska „netaknute“ prirode. „Netaknutom“ prirodom smatraju se morski ekosustavi, plaže, šume i koraljni grebeni. Njihova zaštita može se provoditi isključivo kroz razne obrazovne kampanje i stroge regulacije. Minimiziranje broja posjetitelja u nekoj turističkoj destinaciji, smanjenje otpada i poticanje na recikliranje ključno je za održivi turizam. Razvojem ekološki osviještenih kuća za odmor, hostela i hotela smanjuje se nepotrebna prekomjerna potrošnja vode i energije koji negativno utječu na okoliš. Ekološki osviještene kuće sadrže obnovljive izvore energije, gradnju pomoću održivih građevinskih materijala, te korištenje energetski učinkovite, visokotehnološke opreme. Investiranje u nabavu i korištenje električnih vozila i održivih oblika javnog prijevoza može smanjiti prometne gužve i emisiju stakleničkih plinova. Jedna od ključnih stavki održivog razvoja turizma jeste edukacija kako turista, tako i lokalnog stanovništva o odgovornom ponašanju danas, za bolji život sutra. Diverzifikacija turističke ponude s naglaskom na održive aktivnosti poput ronjenja, planinarenja ili promatranja ptica privlači posjetitelje koji žele iskusiti autentična i posebna iskustva i doživljaje. Poticanje lokalnog stanovništva na proizvodnju, te lokalnih hotelskih, restoranskih i drugih uslužnih objekata na otkup prirodnih i zdravih organskih proizvoda pomaže očuvanju održive ekonomije i ponudi jedinstvenih gastronomskih specijaliteta. Dugoročno ovakav pristup može pomoći u očuvanju otoka kao turističke destinacije, očuvanju ekonomije otoka, kulture otoka i okoline (Črnjar, 2009).

3.4. Transformacije kroz inovacije

Transformacija destinacija kroz inovacije jedan je od prioritetnih trendova u modernom turizmu. Inovacije kao što su digitalne tehnologije, personalizirana iskustva i održivi turizam uvelike utječu na način na koji doživljavamo destinacije i putovanje. Pomoću tehnoloških inovacija dolazi do bolje i kvalitetnije interakcije između putnika i destinacija. Inovacije su

značajno utjecale na transformaciju samog turizma. Pomoću današnjih modernih turističkih aplikacija turisti dobivaju sve potrebne informacije o željenoj destinaciji, kulturnim i prirodnim atrakcijama, restoranima i ostalim sadržajima unutar same destinacije (Hall, 2019). Tako primjerice smart tehnologija u nautičkom turizmu ima značajan utjecaj olakšavajući upravljanje brodovima i marinama. Kroz smart tehnologiju u nautički turizam implementirani su: sigurnosni sistemi, eko tehnologija, sistem upravljanja marinama, bežični pristup internetu, senzori IoT, pametni sustavi za navigaciju, automatizacija i bežično upravljanje, aplikacije za nautičare i dr. GPS tehnologija i aplikacije omogućavaju precizno praćenje broda i pronalazak najjednostavnijih ruta. Pomoću senzora prikupljaju se podaci o temperaturi i dubini vode kako bi odgovorne osobe mogle pravovremeno donositi pravilne odluke. Sistem upravljanja marinama omogućavaju korisnicima da rezerviraju mjesto i plate putem online servisa. Aplikacije za nautičare nude informacije o restoranima, marinama i atrakcijama u određenoj destinaciji. Ove inovacije nautičarima povećavaju udobnost, sigurnost i održivost iskustava na putovanjima.

Digitalna komunikacija ima značajnu ulogu u udruženju žena u turizmu. Ona povezuje članice kroz dijeljenje iskustava i doživljaja. Može se primijeniti kroz blogove i društvene mreže, te se tu savjetovati koje su destinacije bolje, odnosno pogodnije za žene. Također organizacijom nekakvih događanja na koje se putem e-maila pozivaju ženske članice dolazi do razmjene iskustava. Udruženje žena može organizirati online tečajeve, webinare i seminare o temama vezanim za kulturu, putovanja, sigurnost itd. Također kroz digitalni marketing mogu se ciljano promovirati određene aktivnosti i programi prema ciljanim grupama. Društvene mreže mogu pomoći ženama u pojedinim kampanjama da skrenu pažnju na primjerice sigurnost žena prilikom putovanja ili sigurnost žena u određenoj turističkoj destinaciji. Digitalna komunikacija omogućava ženama u turizmu da na lak i jednostavan način komuniciraju i razmjenjuju mišljenja i iskustva sa putovanja, te da na lagan način promoviraju svoje ciljeve i ideje u cijelom svijetu.

Robotika i automatizacija sve više pronalaze svoju svrhu u turizmu. U mnogim hotelima roboti se koriste za čišćenje prostorija, za dostavu hrane i pića u sobe, te za pružanje osnovnih informacija o hotelu. Također sve se više koriste automatizirani check-in i check-out sustavi pomoću kojih se gosti prijavljuju i odjavljuju bez prisustva stvarne fizičke osobe. Na aerodromima se koriste roboti koji upravljaju putnim torbama, koriste se za čišćenje i za

održavanje sigurnosti. Također u restoranima se koriste roboti koji donose hranu i piće i poslužuju goste. U parkovima i zabavnim centrima roboti se koriste za zabavu i interakciju sa posjetiteljima. Ove tehnološka rješenja donose brojne pogodnosti i olakšavaju rad u turizmu, no isto tako potrebno je dobro izbalansirati primjenu tehnoloških inovacija i ljudsku ulogu jer turizam i bilo kakav odnos bez „duše“ ne može opstati na duge staze (<https://www.grandviewresearch.com>, 2023).

4. TRANSFORMACIJA OTOČNIH DESTINACIJA U MEĐUNARODNOME TURIZMU

Transformacija otočnih destinacija u međunarodnome turizmu uključuje različite planove i strategije kako bi se privukao što veći broj posjetitelja i očuvale prirodne i kulturne atrakcije. U to se može ubrojiti ulaganje u infrastrukturu, održivi razvoj, promocija kulture, te usklađivanje turizma s potrebama lokalne zajednice. Raznovrsnost ponude, edukacija posjetitelja o očuvanju prirodne i kulturne baštine i promocija aktivnog turizma mogu pomoći u stvaranju prosperitetnog i održivog turizma za otoke.

4.1. Opis metodologije istraživanja

U nastavku rada će se uz pomoć reprezentativnog pristupa metodologiji istraživanja usporediti po dva primjera iz hrvatske sa dva primjera iz ostatka svijeta. Pomoću reprezentativnog pristupa uspoređuju se otočne destinacije diljem svijeta, uzima se u razmatranje njihov geografski položaj, veličina, stupanj razvoja, izazovi i dr. Prva usporedba dvaju otoka biti će između hrvatskog otoka Visa i talijanskog otoka Kapri. Dok će druga usporedba biti između hrvatskog otoka Hvara i havajskog otoka Maui.

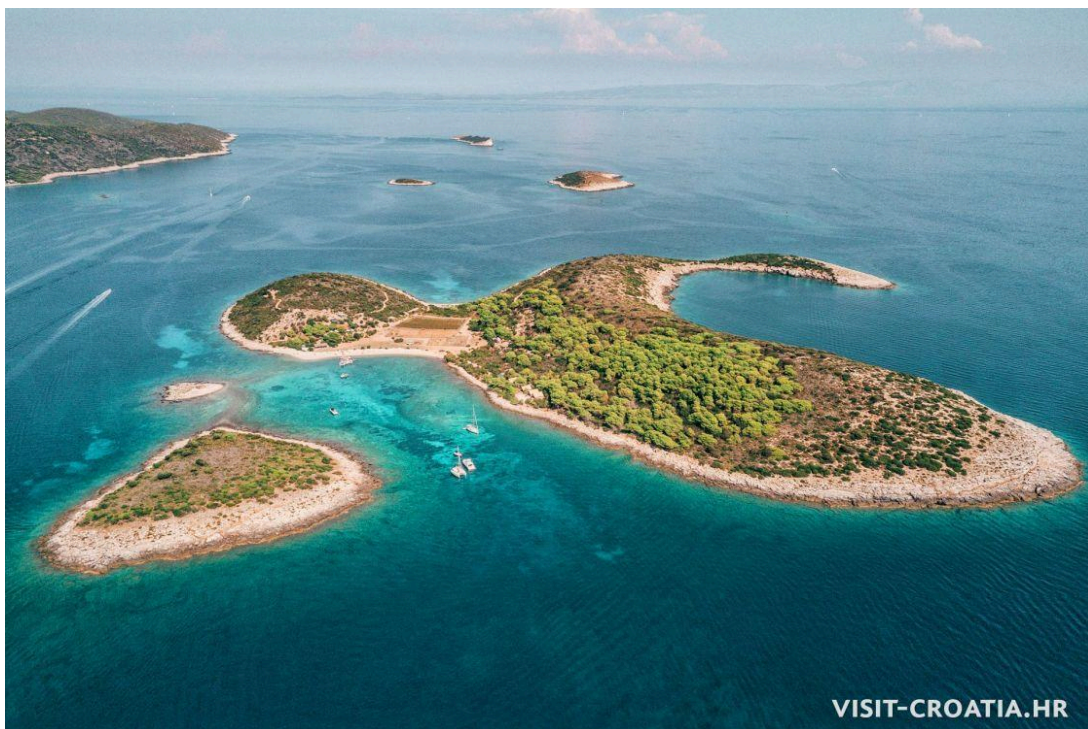
4.2. Otočne destinacije Hrvatske

Hrvatska obala bogata je mnoštvom predivnih manjih i većih otoka. Neki od njih jesu: Otok Korčula, Otok Brač, Otok Hvar, Otok Vis, Otok Pag i mnogi drugi. Svaki od otoka imaju jedinstvene prirodne i kulturne atrakcije kojima privlače brojne turiste.

4.2.1. Destinacija 1. Otok Vis

Otok Vis je hrvatski otok nalazi se na srednjem dijelu Jadranskog mora. Ističe se svojom bogatom kulturnom i povijesnom baštinom. Zbog strategijske i vojne važnosti tijekom većeg dijela 20. stoljeća bio je zatvoren za javnost. Tijekom devedesetih godina postao je sve

popularnija turistička destinacija. Prekrasne plaže, tradicionalna gastronomija, čisto more ponos su Visa. Za svakog turista nudi se neka aktivnost, od mogućnosti ronjenja, jedrenja, kampiranja do istraživanja prirodnih ljepota kao što je Modra špilja. Ključni izazovi uz razvoj turizma postali su ekološka održivost i očuvanje autentičnosti otoka kao destinacije (<https://www.visinfo.org/hr/>, 2023).

Slika 3. Otok Vis

(Izvor: <https://www.visinfo.org/hr/>, 2023)

4.2.2 Destinacija 2. Otok Hvar

Otok Hvar je jedan od najrazvijenijih i najpoznatijih hrvatskih otoka u Jadranskom moru. Na svojim počecima reklamirao se kao tradicionalno ribarsko mjesto, ali se s vremenom afirmirao u luksuznu turističku destinaciju. Otok je bogat kulturnom baštinom i prekrasni plažama. Jedni od najkvalitetnijih i najluksuznijih restorana smješteni su upravo na otoku Hvaru. Turisti mogu posjetiti i stari grad koji obiluje živopisnim elementima. Iako je otočna

destinacija, noćni život je iznimno uzbudljiv. Također posjetitelji mogu obići tvrđavu Forticu, te uživati na predstavama u Hvarskom teatru. Sa sve većim priljevom turista dolazi do problema održivosti, potrebno je kvalitetno održivo upravljanje turizmom kako bi se sačuvale kulturne i prirodne ljepote (<https://www.hvarinfo.com/hr/>, 2023).

Slika 4. Otok Hvar

(Izvor: <https://www.hvarinfo.com/hr/>, 2023)

4.3. Otočne destinacije svijeta

Trenutno je u svijetu zaista mnoštvo otočnih destinacija koje obiluju jedinstvenom prirodnom i kulturnom ljepotom. Neke od najpoznatijih otočnih destinacija svijeta jesu: Maldivi, Kapri, Bora Bora, Santorini, Sicilija, Havaji i mnogi drugi. Svaki od otoka ima svoju posebnost, posebnu kulturnu i povijesnu baštinu kojom privlači brojne turiste željne novih iskustava i doživljaja.

4.3.1. Destinacija 1. Otok Kapri

Otok Kapri je luksuzni talijanski otok, nalazi se u Tirenskom moru blizu Napuljskog zaljeva. Otok je svjetski poznata destinacija po luksuznim vilama, elegantnoj atmosferi i prekrasnim krajolicima i prirodnim ljepotama. Plava špilja koja se nalazi na otoku privlači posjetitelje jedinstvenom plavom svijetlošću. Na otoku se nalaze luksuzni i ekskluzivni restorani najvišeg ranga, ekskluzivni butici, te luksuzni hoteli i apartmani. Također turistička ponuda otoka nudi obilaske vrtu Auguste, Ancapriju i prirodnim krajolicima od kojih je najznačajniji krajolik Faraglioni. Unatoč luksuznom turizmu i standardima najvišeg svjetskog ranga otok se bori sa očuvanjem okoliša i održivosti (<https://www.capri.com/>, 2023).

Slika 5. Otok Kapri

(Izvor: <https://www.capri.com/>, 2023)

4.3.2. Destinacija 2. Otok Maui

Maui je otok u srednjem Pacifiku i pripada skupini Havajskog otočja. Prema mnogim parametrima otok Maui smatran je reprezentativnim primjerom svjetske turističke destinacije. Otok krasi raznoliki ekosustavi, tropske šume, vulkanske planine i prekrasne plaže. Raznovrsne turističke aktivnosti protežu se od planinarenja i promatranja kitova, do ronjenja i surfanja. Kultura i tradicija koje uključuju lokalnu kuhinju i ples hula jedno su od posebnosti ponude otoka. No prebrzi razvoj otoka predstavlja i izazov očuvanja prirode i održivosti potreba lokalne zajednice sa turistima (<https://www.gohawaii.com>, 2023.)

Slika 6. Otok Maui

(Izvor: <https://www.gohawaii.com>, 2023.)

4.4. Komparativna analiza rizika, politika i izazova razvoja

4.4.1. Otok Vis i Otok Kapri

Analiza rizika:

- Otok Vis – rizik od prevelikog broja turista koji mogu ugroziti lokalni način života i osjetljivi ekosustav, ovisnost o sezonalnosti, nedostatak prihoda izvan turističke sezone.
- Otok Kapri – Rizik „ekskluzivnosti“, posljedica luksuznog turizma koja može kao posljedicu imati izolaciju lokalne zajednice, te prevelik broj posjetitelja što dovodi do gužvi i pritiska na infrastrukturu.

Analiza politike:

- Otok Vis – Putem aktivnog i kulturnog turizma Republika Hrvatska trudi se očuvati otočne destinacije održivom turističkom politikom i promocijom, razvojem turističke infrastrukture nastoji se očuvati autentičnost i lokalna kultura.
- Otok Kapri – Balansiranjem između luksuznog turizma i potreba lokalnog stanovništva Italija se trudi razvijati i u budućnosti, također velike su investicije u održivi razvoj i očuvanje kulturnog naslijeđa.

Izazovi razvoja:

- Otok Vis – Aktivno upravljanje infrastrukturnim razvojem, smanjenje ovisnosti o turizmu.
- Otok Kapri – Očuvanje lokalnih kulturnih i prirodnih bogatstava, očuvanje baštine i autentičnosti, usklađivanje luksuznog turizma sa domicilnim stanovništvom.

Komparativnom analizom može se zaključiti kako oba otoka imaju jedinstvene turističke prednosti i atrakcije. Otok Vis poznat je po svojoj netaknutoj prirodi, dok Otok Kapri turiste privlači luksuzom. Oba otoka nastoje uskladiti svoju želju za napretkom i razvojem sa očuvanjem kulturne i prirodne ljepote otoka, te održivom i sigurnom budućnosti.

4.4.2. Otok Hvar i Otok Maui

Analiza rizika:

- Otok Hvar – velike gužve i ugrožavanje osjetljivog ekosustava uzrokovano je velikim priljevom turista unutar sezone, ovisnost o turizmu može dovesti do ekonomske nestabilnosti.
- Otok Maui – velika potražnja za turističkim objektima dovodi do prekomjerne urbanizacije i gubitka prirodnih ljepota, degradacija koraljnih grebena zbog ronjenja.

Analiza politike:

- Otok Hvar – Putem ekoloških inicijativa i regulacija hrvatska vlada nastoji promicati održivi turizam i zaštitu prirodnih ljepota, isto tako nastoji uravnotežiti očuvanje prirodne i kulturne baštine sa turističkim razvojem.
- Otok Maui – Regulativnim zakonima Havaji nastoje očuvati okoliš, zaštititi koraljne grebene, te ograničiti izgradnju građevina na osjetljivim područjima, nastoji se uravnotežiti očuvanje lokalne kulture sa razvojem turizma.

Izazovi razvoja:

- Otok Hvar – Potrebna je bolja i kvalitetnija infrastruktura kako bi doživljaj i iskustvo turista bilo kvalitetno, te kako bi se zaštitila prirodna dobra, smanjenje sezonske ovisnosti.
- Otok Maui – Uravnoteženje tradicionalne kulture i autentičnosti sa luksuznim turizmom, smanjenje utjecaja turizma na ekosustav i resurse.

Komparativnom analizom može se uvidjeti kako se oba otoka suočavaju sa izazovima kulturne autentičnosti, održivim razvojem i očuvanjem prirodnih ljepota. Otok Maui teži očuvanju tradicionalnog naslijeđa i očuvanju okoliša, dok se Otok Hvar trudi bolje upravljati

rastom turizma. Najvažnija stavka jeste pronaći balans između očuvanja resursa i turističkog razvoja kako bi budućnost bila osigurana (<https://www.researchgate.net/>, 2023).

5. DISKUSIJA TEMELJEM PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA

U nastavku rada usporediti će se dva hrvatska i dva strana otoka prema određenim parametrima. Usporediti će se hrvatski otoci Brač i Korčula sa stranim otocima Maldivi i Santorini.

5.1. Otok Brač i Otočje Maldivi

Otok Brač je hrvatski otok i nalazi se u Jadranskom moru. Na otoku prevladava nisko raslinje, a sastavljen je od krečnjačkih stijena. Maldivi su arhipelag te se nalaze u Indijskom oceanu, poznat je po bijelim pješčanim plažama i koraljnim atolima. Zaštita kulturne baštine ova dva otoka ima drugačije konotacije. S jedne strane zaštita kulturne baštine otoka Brača uključuje očuvanje kamenitih skulptura, povijesnih zgrada i obrtničkih tehnika rezbarenja, dok s druge strane zaštita kulturne baštine Maldiva uključuje očuvanje jezika, običaja, tradicionalnoga načina života i dr. Svaka turistička destinacija u svijetu zahtijeva drugačiji pristup i prioritete. Oba otoka se na različite načine suočavaju sa demografskim izazovima. Izazov Otoka Brača jeste depopulacija i starenje stanovništva, dok s druge strane Maldivi se suočavaju sa ograničenim resursima na otocima i migracijom stanovništva s otoka na otok. Ključno je za oba otoka da se pronađu adekvatne politike. Tradicionalna zanimanja na otoku Braču jesu rezbarenje u kamenu i izrada kamenih skulptura, ribarstvo i brodogradnja, dok su tradicionalna zanimanja na Maldivima vezana za more poput ribarstva, izrade tradicionalnih brodova i uzgoja perli. Oba otoka teže razvoju, no na tom putu susreću se s različitim izazovima. Tako primjerice izazovi razvoja otoka Brača jesu depopulacija, ovisnost o turizmu, očuvanje kulturne baštine, a Maldiva održivost turizma, ovisnost o uvozu i rizik od podizanja razine mora. Otok Brač ima bogatu povijest koja počinje stoljećima unatrag. Rezbarije u kamenu i graditeljske vještine potječu nekoliko stoljeća ranije i čine važan dio današnjih arhitektonskih spomenika (<https://visitmaldives.com>, 2023).

Danas, kako bi odgovorio na suvremene izazove modernog turizma otok se suočava sa pritiskom modernizacije gospodarstva i infrastrukture. Održivi turizam također je jedno od sadašnjih izazova koji osigurava kvalitetniju budućnost. Maldivi također imaju dugu i

zanimljivu povijest koja počinje tisućama godina unazad. Tradicionalni način života, običaji, more, kultura duboko su ukorijenjeni u život ljudi koji žive na tom području i danas. Maldivi se suočavaju sa održivim razvojem, podizanjem razine mora i klimatskim promjenama. Osviješteni turizam, održivi razvoj i moderna tehnologija najveći su izazovi Maldiva za budućnost. Oba otoka moraju pažljivo balansirati povijest i budućnost i naći zajedničku crtu kako bi u budućnosti opstala (<https://www.otok-brac.hr>, 2023).

Slika 7. Otok Brač

(Izvor: <https://www.otok-brac.hr>, 2023.)

Slika 8. Otočje Maldivi

(Izvor: <https://visitmaldives.com>, 2023.)

5.2. Otok Korčula i Otok Santorini

Otok Korčula je hrvatski otok i nalazi se u Jadranskom moru. Obala je brojna zaljevima, a na kopnu prevladavaju nasadi vinograda i maslina, te nisko raslinje poput borova. Santorini je grčki otok, a nalazi se u Egejskom moru. Na otoku se nalazi vulkanski krater, podsjetnik na davne vulkanske aktivnosti. Ono po čemu je otok poznat jesu bijele kuće sa plavim krovovima. Otok Korčula bogat je kulturnim i povijesnim naslijeđem. S obzirom na mnogobrojno i vrijedno kulturno i povijesno naslijeđe izazov je njegovog očuvanja od iznimne važnosti za otok. Potrebno je provesti održivi turizam i edukaciju kako bi se zaštitilo i sačuvalo kulturno naslijeđe otoka (<https://www.ikorculainfo.com>, 2023).

Bogata grčka mitologija, prepoznatljive bijele kuće i vulkanski krajolik predstavljaju mali broj kulturne i prirodne baštine otoka. Prenapučenost, erozija i nekontrolirana urbanizacija ugrožavaju budućnost otoka. Potrebno je očuvati kulturnu baštinu i imputirati održivi razvoj. U oba slučaja potrebno je educirati stanovništvo i napraviti detaljan plan održivog razvoja. Otok Korčula i otok Santorini suočavaju se sa različitim demografskim izazovima. Tako se

Otok Korčula suočava sa sezonskom migracijom, depopulacijom i rastom cijena, dok se Otok Santorini suočava sa prekomjernim turizmom, ovisnošću o sezoni i depopulacijom. Potrebno je provoditi edukaciju lokalnog stanovništva i turista, te ulagati u održavanje i očuvanje baštine. Tradicionalna zanimanja na otoku Korčuli jesu pomorstvo i ribarstvo, poljoprivreda, vinogradarstvo i rezbarenje u drvu, dok su tradicionalna zanimanja otoka Santorini oblikovanje keramike, poljoprivreda, vinogradarstvo i ribarstvo. Mnoga od ovih zanimanja prakticiraju se i danas, samo uz pomoć moderne tehnologije koja olakšava rad. Razvoj Otoka Korčule ovisan je o infrastrukturnom razvoju, ruralnom životu, očuvanju identiteta i turizmu kao takvom. Razvoj Otoka Santorini ovisi o održivom razvoju, klimatskim promjenama, lokalnoj ekonomiji i kulturnoj baštini. Oba otoka trebaju pažljivo planirati svoj razvoj kako bi uskladili sa budućim generacijama i njihovim potrebama. Otok Korčula ponosi se svojom bogatom poviješću, koja traje tisućama godina unazad. Tradicionalna zanimanja, arhitektura i baština samo su neki od povijesnih bogatstava otoka. No ukoliko se želi i u budućnosti ponositi svojom slavnom poviješću morat će se okrenuti održivom turizmu, tehnološkom napretku i edukaciji domicilnog stanovništva i turista o važnosti očuvanja otoka. Otok Santorini također ima bogatu povijest. Mitovi i arheologija najzanimljivije su stavke iz bogate povijesti. Održivost je ključna za razvoj otoka.

Oba otoka moraju uskladiti svoje želje i planove za budućnost sa očuvanjem svog povijesnog naslijeđa. Mora se pronaći ravnoteža između prošlosti i sadašnjosti. Razumijevanje prošlosti i ulaganje u budućnost najvažnija je misija oba otoka (<https://www.visitgreece.gr>, 2023).

Slika 9. Otok Korčula

(Izvor: <https://www.ikorculainfo.com>, 2023.)

Slika 10. Otok Santorini

(Izvor: <https://www.visitgreece.gr>, 2023.)

6. ZAKLJUČAK

Transformacija otočnih destinacija u međunarodnom turizmu zaista predstavlja složen proces koji spaja očuvanje kulturnih bogatstava sa prirodnim bogatstvima otoka. Tu se također nameće potreba za prilagodbom suvremenim trendovima i gospodarskim rastom. Otok kao specifična vrsta turističke destinacije može iskoristiti svoje kulturno naslijeđe, prirodne ljepote i jedinstvenost kako bi privukao turiste iz cijelog svijeta. Kako bi se osigurala zaštita okoliša, održivost i autentičnost destinacije kao takve potrebno je pažljivo planiranje i upravljanje svim aspektima. Pravilnim usklađivanjem ciljeva održivog razvoja, otočne destinacije mogu izbjeći neugodnu degradaciju prirodnih resursa, te prekomjernu urbanizaciju. Očuvanje bioraznolikosti i ekosustava ključno je kako bi destinacija dugoročno ostala atraktivna. Iznimno je važno aktivirati mjere za smanjenje utjecaja turizma na okoliš. Potrebno je održivo upravljanje otpadom, smanjenje emisije stakleničkih plinova i zaštita koraljnih grebena. Isto tako promicanje autentičnog iskustva i kulturne baštine otoka privlači turiste koji žele iskusiti nove doživljaje. Očuvanju identiteta otoka doprinosi očuvanje tradicionalnih zanata, običaja i lokalne kuhinje, pri čemu konzumacijom tih sadržaja turisti doživljavaju duboko i jedinstveno iskustvo. Važnu ulogu u transformaciji otočnih destinacija ima tehnološki napredak i modernizacija. Brojne smart inovacije u turizmu poput online platformi za rezervacije i održivih načina prijevoza omogućuju lakšu prilagodbu turista i bolje upravljanje.

Hrvatski otočni turizam zahvaljujući sposobnosti ponajviše domicilnog stanovništva koje bez konkretnog i snažnog plana i programa vlasti, uspijeva da se izbori za svoje mjesto u jakoj svjetskoj konkurenciji ostvaruje značajne rezultate na svjetskoj razini. Uz pomoć prirodnih ljepota, gastronomije i kulturne baštine prepoznati smo kao tražena turistička destinacija. No isto tako ima puno mjesta za napredak. Spajanjem bogate povijesti, očuvane prirode i jedinstvene kulture dobiva se kvalitetan turistički proizvod koji preciznim planiranjem ima svijetlu budućnost. Neki od izazova koji su stavljeni pred otočni turizam jesu problem sezonalnosti, problem održivosti, slaba prometna infrastruktura i povezanost, te prekomjerna ovisnost o turizmu. Sunce i more jesu osnovni motiv dolaska turista, no kad bi se napravio detaljan plan razvoja u idućih nekoliko godina za predsezonu i post sezonu, kada bi se ponudili proizvodi koji bi zainteresirali turiste da dođu i dožive ga onda bi turizam bio

cjelogodišnji. Unatoč suncu i moru i predivnoj prirodi, ukoliko nema plana za razvoj i očuvanje svih dobara, onda će se turizam kao i do sada svesti na 2 mjeseca glavne sezone umjesto da se kroz cijelu godinu ubiru plodovi rada. Ulaganjem u infrastrukturu, diverzifikacija aktivnosti u pred i post sezoni, te zaštitom prirodnih resursa može se postići da sve otočne destinacije budu privlačne za turiste danas i u budućnosti.

Transformacija otočnih destinacija u međunarodnom turizmu podrazumijeva jedan uravnoteženi pristup koji objedinjuje sociokulturne, ekonomske i ekološke aspekte. Otoci s obzirom na njihovu geološku poziciju imaju jedinstvenu priliku da zadrže svoju ljepotu i autentičnost, te istovremeno postaju i opstaju atraktivne i održive destinacije sa sve svjetske turiste. Suradnjom turističke industrije, lokalnih zajednica i vlasti moguće je stvoriti uspješan i radostan život kako sadašnjim generacijama, tako i budućim.

7. LITERATURA

7.1. Knjige

1. Alfier, D., 2010.: *Zaštita prirode u razvijanju turizma*, Nebo, Zagreb
2. Chamberlin, E., J., 2013.: *How Islands Transform the World*, Blue Bridge
3. Perić, J., Šverko Grdić, Z., 2017.: *Klimatske promjene i turizam*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija
4. Bilas, V., Franc, S., Ostojić, R., 2017.: *Višedimenzionalnost održivog razvoja*, Notitia, Zagreb
5. Jelinčić, D., A., Tišma, S., Glivetić, D., 2022.: *Priručnik za održivost kulturne baštine*, Jesenski i Turk
6. Nejašmić, I., 2005.: *Demografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, školska knjiga, Zagreb
7. Montana, M., 1987.: *Društveno-ekonomski razvoj jadranskih otoka*, Pomorski zbornik, Rijeka
8. Ljubičić, D., 2016.: *Analiza održivog razvoja turističke destinacije*, Naše more
9. Gossling, S., Scott, D., Hall, C., M., 2021.: *Pandemics, tourism, and global change: a rapid assessment of COVID-19*, Journal of Sustainable Tourism
10. Črnjar, M., Črnjar, K., 2009.: *Menadžment održivog razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji, Rijeka

7.2. Internetski izvori

1. Klimatske promjene. Dostupno na: <https://prilagodba-klimi.hr>, (25.07.2023.)
2. Transformacije ponude specifičnosti otoka kao destinacije. Dostupno na: <http://digarhiv.gov.hr>, (26.07.2023.)
3. Transformacije kroz inovacije. Dostupno na: (<https://www.grandviewresearch.com>, (28.07.2023.)
4. Otok Vis. Dostupno na: <https://www.visinfo.org/hr/>, (29.07.2023.)
5. Otok Hvar. Dostupno na: <https://www.hvarinfo.com/hr/>, (29.07.2023.)
6. Otok Kapri. Dostupno na: <https://www.capri.com/>, (29.07.2023.)
7. Otok Maui. Dostupno na: <https://www.gohawaii.com>, (29.07.2023.)
8. Komparativna analiza rizika, politika i izazova razvoja. Dostupno na: <https://www.researchgate.net/>, (29.07.2023.)
9. Otok Brač i otočje Maldivi. Dostupno na: <https://www.otok-brac.hr>, , <https://visitmaldives.com/en>, (30.07.2023.)
10. Otok Korčula i Otok Santorini. Dostupno na: <https://www.ikorculainfo.com>, <https://www.visitgreece.gr>, (30.07.2023)

8. POPIS SLIKA

Slika 1. Vinograd na otoku Korčuli - str. 12

Slika 2. Konceptualni okvir za istraživanja transformativnog turizma - str. 17

Slika 3. Otok Vis - str. 24

Slika 4. Otok Hvar - str. 25

Slika 5. Otok Kapri - str. 26

Slika 6 . Otok Maui - str.27

Slika 7. Otok Brač - str. 32

Slika 8. Otočje Maldivi - str. 33

Slika 9. Otok Korčula - str. 35

Slika 10. Otok Santorini - str. 35

9. POPIS TABLICA

Tablica 1: Povezanost izazova sa utjecajem na održivost, UNWTO - str. 9

SAŽETAK

Otočne destinacije kao turistički biseri moraju konstantno ulagati u unapređenje ponude. Također moraju ulagati u edukaciju, kako lokalnog stanovništva tako i turista koji dolaze u tu destinaciju. Ulaganje u infrastrukturu i zaštitu prirodnih i kulturnih dobara danas, znači ostavljanje održivog otočnog sustava u najboljem stanju sljedećim generacijama. Otoci, bilo hrvatski ili svjetski samom svojom pojavom privlače turiste, nude poseban doživljaj i iskustvo. Priroda nam je dala sve, do nas je znamo li to koristiti na pravilan održiv način ili ćemo svojom pohlepom i neznanjem prirodu okrenuti protiv sebe.

***Ključne riječi:** održivost, ulaganje, zaštita, priroda*

ABSTRACT

TITLE IN ENGLISH

Island destinations, as tourist gems, must consistently invest in improving their offerings. They also need to invest in education, both for the local population and far tourists visiting the destinations. Investing in infrastructure and protecting natural and cultural heritage today translates to leaving a sustainable island system in the best condition for future generations. Islands, whether Croatian or worldwide, inherently attract tourists, offering a unique experience. Nature has provided us with everything, it is up to us whether we use it in a sustainable manner or let our greed and ignorance turn nature against us.

Key words: *sustainability, investment, protection, nature*